

Gevolgen na de aanslagen
Dossiers bij Unia

31 12 2017

Maatregelen en klimaat

UNIA
unia.be

Maatregelen en klimaat

Gevolgen na de aanslagen – dossiers bij Unia (bijgewerkt tot 31/12/2017)

Inhoudsopgave

INLEIDING **4**

ANALYSE **6**

DE PERIODE 2010-2017 6

DE PERIODE 2015-2016: KWALITATIEVE ANALYSE 7

a) Generaliseringen en beledigingen *7*

b) Veiligheidsmachtigingen *10*

c) Afsluiten van een bankrekening *12*

d) Registratie wegens vermoeden van radicalisme *13*

e) Huiszoekingen *14*

f) Overige dossiers *15*

CONCLUSIE **16**

Inleiding

De aanslagen die tussen 2014 en 2017 in Frankrijk en België werden gepleegd, hebben onze samenleving veranderd. Terrorisme is natuurlijk geen nieuw fenomeen.[1] Maar nu het zich ook bij ons voordoet en sommige daders in België geboren of opgegroeid blijken te zijn, heerst bij de bevolking een sfeer van grote ongerustheid. Hoewel de aanslagen tot de polarisatie van de samenleving hebben bijgedragen, heeft diezelfde samenleving gelukkig ook blijk gegeven van een onmiskenbare maturiteit en terughoudendheid. Wangedragingen of georganiseerde aanzetten tot geweld bleven uit.

Bij terreurdaden wordt bewust voor bepaalde slachtoffers of voor bepaalde plaatsen gekozen, omwille van wie of wat ze zijn. Denk maar aan het Joods Museum, Orlando of Saint-Etienne-du-Rouvray.

De afgelopen twee jaar heeft het federale parlement tien nieuwe wetten goedgekeurd voor de bestrijding van terrorisme – een thema dat dagelijks de media beheerst.

Dit klimaat van ongerustheid heeft een duidelijke impact op de werkzaamheden van Unia gehad. We kregen in 2015 en 2017 meer individuele meldingen over dit thema. Omdat deze meldingen nog vrij recent zijn, werden ze nog niet allemaal volledig afgehandeld. De vraag of ze al dan niet gegrond waren, blijft in een aantal gevallen nog onbeantwoord. Los daarvan is de vaststelling van deze toename op zich in ieder geval een waarschuwingssignaal.

Unia heeft een beperkt mandaat en is niet bevoegd voor alle door nationale en supranationale wetgeving erkende grondrechten. Wanneer melders contact met Unia opnemen, gaat het meestal om situaties die ze als discriminerend of racistisch ervaren of beleven. Daarnaast kunnen er ook nog andere grondrechten op het spel staan (zoals het recht op privacy, vrijheid van meningsuiting, het recht op daadwerkelijke rechtshulp, …). De meldingen die Unia ontvangt, vormen met andere woorden slechts het topje van de ijsberg.

Wanneer een melder contact met Unia opneemt, wordt een *melding* geopend. Alleen wanneer deze melding voldoet aan de tweevoudige voorwaarde – ze valt binnen het bevoegdheidsgebied van Unia en de melder wenst bijstand – opent Unia een *dossier*.

Unia behandelt elk dossier individueel en houdt hierbij zowel rekening met de vragen van de melder als met het voorgelegde bewijsmateriaal en met de wettelijke mogelijkheden om tussenbeide te komen.

Het hierop volgende analysekader geldt enkel voor de dossiers die Unia heeft geopend en waarin een individueel slachtoffer werd geïdentificeerd of kan worden geïdentificeerd. **Opgelet: dossiers over haatspraak of over generaliseringen in de media of op het internet vallen niet in dit kader. We houden er wel rekening mee dat uitspraken in de media, op het internet en in de maatschappij een polariserend effect kunnen hebben en dat ze kunnen bijdragen tot een klimaat dat nadelig is voor de samenleving en zo tot meer gevallen van discriminatie leidt.**

De inhoud van de discriminatiedossiers en de meldingen die we ontvangen, zijn uiterst belangrijk werkmateriaal voor de wetgever en voor het maatschappelijk middenveld. Daarom willen we voorbij een louter cijfermatige analyse gaan, en ook een kwalitatieve evaluatie voorstellen.

Natuurlijk kan alleen een uitgebreider onderzoek, op basis van volledige nationale statistieken, een beeld schetsen van de reële omvang van de hierna aangehaalde fenomenen.

---

[1] *Zoals blijkt uit de lijsten van terroristische aanslagen op verschillende websites zoals Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_terrorist_incidents, geraadpleegd op 04/10/2017.*

Dit verslag is een tot 31/12/2017 bijgewerkte versie van het eerste verslag gepubliceerd in 2017 (voor de dossiers tot 31/12/2016).

Analyse

De periode 2010-2017

Gedurende de periode tussen januari 2010 en december 2017 opende Unia 111 dossiers die verband houden met de antiterroristische maatregelen en het met de aanslagen gelieerde klimaat van angst .

Dossiers die rechtstreeks verband houden met maatregelen om terrorisme en/of radicalisering te bestrijden, zijn hierna onder de rubriek '**maatregelen'** vermeld.

Dossiers die eerder verband houden met reacties van individuen of instanties na de terroristische aanslagen (zoals beledigingen, ontslagen of pesterijen op basis van stereotypen), staan in de rubriek '**klimaat**'. Wat de 'klimaat'-dossiers betreft, werd voor deze analyse enkel rekening gehouden met de gevallen waarbij de melder uit eigen beweging op een verband wees met de aanslagen of met terrorisme.

Jaar	Klimaat	Maatregelen	Totaal
2010	0	1	**1**
2011	1	0	**1**
2012	0	0	
2013	0	0	
2014	2	0	**2**
2015	9	7	**16**
2016	22	22	**44**
2017	30	17	**47**
Totaal	**63**	**48**	**111**

We stellen vast dat er voor de periode 2010-2014 nauwelijks sprake was van dossiers die verband hielden met een angstklimaat of antiterroristische maatregelen.

In 2015, na de aanslagen op Charlie Hebdo en op de Hyper Casher (7 en 9 januari), stellen we een eerste gevoelige stijging vast van dit soort dossiers. De toename wordt echter pas echt duidelijk na de aanslagen in Parijs (13 november 2015) en in Brussel (22 maart 2016):

- van 1 januari tot 13 november 2015 (10,5 maanden): 10 nieuwe dossiers, ofwel **1 per maand;**
- van 13 november tot 22 maart 2016 (4 maanden): 10 nieuwe dossiers, ofwel **2,5 per maand;**
- van 22 maart tot 31 december 2016 (9,5 maanden): 40 nieuwe dossiers, ofwel **4 per maand**;
- van 1 januari tot 31 december 2017 (12 maanden): 47 nieuwe dossiers, ofwel **4 per maand**.

De periode 2015-2016: kwalitatieve analyse

De onderstaande tabel geeft de cijfers uit 2015 en 2016 weer per **thema** en per **type** (klimaat of maatregelen). De aansluitende analyse is rond deze thema's opgebouwd.

	2015		Totaal 2015	2016		Totaal 2016	2017		Totaal 2017	Totaal
	Klimaat	Maat-regelen		Klimaat	Maat-regelen		Klimaat	Maat-regelen		
Generaliseringen en beledigingen	7		7	19	1	20	28	1	29	56
Veiligheids-machtigingen		1	1		7	7		8	8	16
Afsluiting bankrekening		1	1		7	7		1	1	9
Registratie		1	1		4	4		5	5	10
Huiszoeking		1	1		2	2		1	1	4
Varia	2	3	5	3	1	4	2	1	3	12
Totaal	**9**	**7**	**16**	**22**	**22**	**44**	**30**	**17**	**47**	**107**

a) Generaliseringen en beledigingen

Onder het thema '**generaliseringen en beledigingen**' vinden we twee soorten dossiers terug. Bij beledigingen gaat het over beledigingen op straat of over beledigingen van collega's of leidinggevenden, klasgenoten of leraars. Bij generaliseringen gaat het eerder om situaties waarbij een veralgemening wordt gemaakt tussen geloof en/of afkomst en de gevaarlijkheid van een persoon, zonder dat hierbij beledigingen worden geuit.

Het fenomeen van beledigingen is niet nieuw. Maar de *aard* van sommige van deze beledigingen is dat wel. Zo wordt er bijvoorbeeld regelmatig melding gemaakt van beledigingen zoals “vuile terrorist”. In andere gevallen is er sprake van generaliseringen tussen een religieuze praktijk of een nationale afkomst en het feit dat men als terrorist of geradicaliseerde wordt aanzien, zonder dat hierbij beledigingen worden geuit.

Meer dan de helft van de ontvangen meldingen (56 van de 107 tussen 2015 en 2017) valt onder deze categorie ‘generalisering’, wat kenmerkend is voor het huidige klimaat ten aanzien van personen met een islamitische geloofsovertuiging.

Domein werk

Unia opende 29 dossiers rond generaliseringen en beledigingen in het domein werk (4 in 2015, 9 in 2016 en 16 in 2017). De gemelde incidenten vonden meestal plaats in een effectief werkverband. Slechts in één geval vond het incident plaats tijdens het aanwervingsproces.

Ontslag door generaliseringen

Twee melders beweren dat ze zijn ontslagen naar aanleiding van generaliseringen. In het eerste geval had de melder zijn (gedeactiveerde) toegangsbadge te laat teruggegeven. Dat gebeurde nadat hij was

ontslagen om redenen die niets met de terroristische context te maken hadden. In zijn ontslagbrief stond dat het niet teruggeven van de badge afbreuk deed aan de reputatie van de beveiligingsfirma bij een internationale organisatie: "in het bijzonder in het licht van de aanslagen".

De tweede situatie ging over een persoon die net aan een nieuwe baan was begonnen. In een gesprek over terrorisme zou die persoon hebben proberen uitleggen waarom sommige mensen volgens hem terroristen worden. Zijn collega's zagen hierin een vergoelijking van de aanslagen. De persoon werd daarna om dringende reden ontslagen. Als reden werd "ongepast gedrag ten opzichte van collega's" aangehaald. Er bleek ook aangifte bij de politiediensten te zijn gedaan. De werkgever trok later de dringende reden in. Andere personen hebben ook melding gemaakt van bedreigingen of angst voor een eventueel ontslag in het kader van dossiers over ongewenst gedrag.

Pesterijen op het werk

De meeste ontvangen dossiers (19) gaan echter over pesterijen door collega's of leidinggevenden. Het kan gaan om uitlatingen van collega's op Facebook, om beledigingen ("vuile terrorist", "houd je bezig met je bommen"), om uitsluiting, om tekeningen van varkens op het stuk karton dat de melder gebruikt om te bidden, om herhaalde 'grappen' ("Opgelet, een gordel/rugzak! Die gaat ontploffen!") of andere meer algemene opmerkingen over moslims en terrorisme. Met verwijzing naar de aanslagen werd bijvoorbeeld tegen een vrouw met een hoofddoek gezegd: "Hier zijn we gerust zolang we vrouwen met een hoofddoek hebben." Bepaalde personen gewagen ook van een meer algemeen klimaat van wantrouwen ten aanzien van islamitische werknemers enz.

Andere

In twee gevallen werden melders naar een andere dienst overgeplaatst op basis van onbewezen verdenkingen tegen hen.

Tot slot heeft Unia ook een dossier behandeld waarin de melder aanklaagt dat hij niet werd aangenomen als ambulancier omdat de werkgever "verontrust" was door zijn baard.

Een persoon kon niet in dienst worden genomen omdat zijn neef bekend was voor terroristische activiteiten. Een werkgever weigerde om de uitzendovereenkomst te verlengen van een persoon op grond van niet aangetoonde vermoedelijke banden met de Islamitische Staat.

In het kader van zijn werkzaamheden als pakjesbezorger kreeg een persoon van een onthaalmedewerker van een klant het volgende te horen: "Je hebt net een bom bezorgd, morgen bezorg je misschien opnieuw een bom, het is altijd hetzelfde met jullie!"

Getuigenis:

"Ik ben nog altijd niet over mijn ontslag. Ik heb het nog niet verwerkt, ik kan het niet aanvaarden, ik ben mijn zelfvertrouwen kwijt. Ik heb me helemaal afgezonderd, ik ga niet meer uit, ik zie niemand meer. Ik heb het financieel heel lastig en innerlijk ben ik een wrak. Ik begrijp niet hoe je kunt oordelen, straffen en iemand als een steen kunt laten vallen, zonder naar hem of haar te luisteren, zonder bewijs. Ik ben gedegouteerd en woedend. Ik weet dat ik niet de enige ben die dit meemaakt. Ik wil dat men mijn klacht in overweging neemt, dat men naar me luistert en me gelooft. Ik wil leven zoals iedereen. Werken en me opnieuw in de bevolking integreren, opnieuw vertrouwen opdoen in mensen en niet langer mijn benen voelen beven van de stress wanneer ik een stap buiten mijn huis zet. Ik heb de indruk dat mijn bruine huidskleur en zwarte haren de aandacht trekken van racisten en islamofoben. Ik voel me beoordeeld. Ik heb de indruk dat ik niet langer deel uitmaak van de maatschappij waarin ik al sinds mijn geboorte leef."

Domein onderwijs en vorming

Over de sector onderwijs opende Unia 14 dossiers (drie in 2015, vijf in 2016 en zes in 2017).

In twee dossiers maakten leerlingen melding van beledigende uitlatingen van andere kinderen uit hun klas. In één geval gingen die beledigingen met fysiek geweld gepaard. Het gaat bijvoorbeeld om een kind dat het slachtoffer was van racistische pesterijen op school. Van een van zijn klasgenoten kreeg hij het volgende te horen: "Mijn ouders verbieden me om met moslims te spelen omdat jullie allemaal terroristen of misdadigers worden."

Zes dossiers gaan over situaties waarin de melders vertellen over leraars die zich schuldig maakten aan generaliseringen of beledigingen aan het adres van leerlingen.

Eén geval betreft een directrice die buitensporig bleek te reageren op elk vermoeden van "sympathie voor de terroristen", ongeacht of het om leerlingen of leraars ging. En in één dossier vertelde de melder dat een schooldirecteur verontrustende dingen zei tegen een groep leerlingen van buitenlandse afkomst: "Jullie, terroristen, zouden in Syrië moeten zijn. Jullie zijn een schande voor deze school."

In een ander geval werd een leerlinge die besliste om een hoofddoek te dragen, door een leerkracht bij de directie aangeklaagd omdat ze geradicaliseerd zou zijn. Een andere jongere klaagde over pesterijen van een leerkracht omdat die zou gezegd hebben om "in Syrië te gaan schieten".

In het kader van een opleiding als vrachtwagenbestuurder meldde een persoon dat hij verschillende keren door een jury vragen kreeg over zijn geloof en over eventuele radicalisering. In een taalcursus voor migranten stond het volgende zinnetje : "Papa gooit een bom en moet naar de gevangenis."

In een ander dossier kreeg een persoon niet de kans om zijn opleiding voor het behalen van een pilootlicentie voort te zetten omdat hij verdacht werd van radicalisering. De persoon stapte tegen deze beslissing naar de Raad van State en kreeg gelijk. Hij werd immers niet op de hoogte gebracht van de motivering achter deze beslissing en werd vooraf ook niet gehoord. De Raad van State stelde vast dat de rechten van de verdediging geschonden waren.[2] Dit arrest van de Raad van State is bijzonder interessant voor dossiers over veiligheidsmachtigingen, waarop we verderop terugkomen.

Domein samenleving

Over de sector samenleving opende Unia in 2016 vier dossiers. Het gaat om beledigingen door buren, over bedreigingen en over voorwerpen die in de brievenbus van een moslimgezin werden achtergelaten. Ook verwees een eigenaar naar het veiligheidsniveau 4 om de uitzetting te verantwoorden van een Romagezin “dat de buren angst aanjaagde”. Een ander dossier betreft beledigingen in het openbaar tijdens een herdenkingsplechtigheid na een aanslag. Een dame met een hoofddoek meldde ons dat ze was uitgescholden voor "vuile terroriste", terwijl ze gewoon over straat wandelde. Een andere persoon meldt ons dat geruchten over hem werden verspreid, die hem beschreven als een geradicaliseerde moslim en een integrist.

Domein goederen en diensten

Unia heeft zeven dossiers geopend over diverse activiteiten of in verband met goederen en diensten. Eén persoon deed zijn beklag omdat hem de toegang tot een vliegtuig werd geweigerd, waarbij op zijn Arabische afkomst werd gezinspeeld. Een jongeman met de Iraanse nationaliteit meldde dat hij het slachtoffer was van beledigende en misplaatste opmerkingen door een bediende van een bank waar

[2] *RvS, 11 januari 2018, nr. 240.402, zie www.unia.be*

hij een lening aanvroeg. In een laatste dossier is er tot slot sprake van een opmerking door een verkozene op een gemeenteraad: "Het staat toch vast dat moslims terroristen zijn."

In een ander dossier werd een sportclub die een zaal wilde huren, geweigerd. De zaalbeheerder, een lid van de joodse gemeenschap, riep veiligheidsrisico's in omdat een aantal kinderen van de club van Noord-Afrikaanse origine waren. Na een gesprek kwam de beheerder echter op zijn beslissing terug. Een persoon werd de toegang tot een sportzaal geweigerd wegens extremistische uitspraken (wat zij formeel ontkent) en werd bovendien door de zaalbeheerder bij de politie aangeklaagd. In het kader van een juridisch conflict over de verbreking van een huurovereenkomst beschrijft de advocaat van een verhuurder (zonder hiervoor bewijzen voor te leggen) de huurder als een "geradicaliseerde extremistische moslim" om de zaak te winnen.

b) Veiligheidsmachtigingen

Onder 'veiligheidsmachtigingen' vallen alle dossiers waarbij veiligheidsattesten, -machtigingen of -adviezen werden ingetrokken of geweigerd.

In een aantal gevoelige sectoren (luchthavens, kerncentrales, leger, politie, bewakingsdiensten enz.) moet iedereen een 'veiligheidsscreening' ondergaan voor hij of zij in dienst kan worden genomen.

De wetten van 11 december 1998[3] vormen de wettelijke basis voor deze materie. Ze bepalen in welke omstandigheden een persoon of een onderneming een toelating of een machtiging kan krijgen om toegang tot geclassificeerde informatie te hebben. Wanneer een dergelijk verzoek om onrechtstreekse toegang wordt ingediend, verricht de Nationale Veiligheidsoverheid[4] (NVO) bijna altijd een onderzoek om na te gaan of de betrokken persoon discreet, integer en loyaal is. De diepgang van het onderzoek hangt af van het type functie en van het feit of de in dienst genomen persoon al dan niet toegang tot geclassificeerde informatie heeft

Nadat ze onderzoek heeft verricht, kan de NVO beslissen om het gevraagde attest of advies of de gevraagde machtiging af te leveren. Ze kan die ook weigeren. Bovendien kan de NVO zo'n attest, advies of machtiging intrekken, ook als een persoon er al over beschikt. Die intrekking leidt meestal tot het ontslag of de schorsing van de betrokken persoon, terwijl een weigering tot aflevering de toegang belet tot de baan waarvoor de persoon werd gerekruteerd. De persoon kan tegen een dergelijke beslissing in beroep gaan bij een beroepsorgaan waarin de voorzitters van het Comité P, het Vast Comité I en de Privacycommissie zetelen.

Het beroep waarin de wet voorziet, is een formeel beroep dat binnen een heel korte termijn moet worden ingesteld (tussen acht dagen en een maand). Bij de minste procedurefout wordt het beroep onontvankelijk verklaard. Het beroep wordt dan met andere woorden automatisch verworpen, zonder dat het orgaan zich over de grond ervan uitspreekt.

Unia heeft in 2015 één dossier rond veiligheidsmachtigingen geopend, in 2016 waren dat er zeven en in 2017 ging het over acht dossiers. De melders hebben er meestal begrip voor dat de overheid extra voorzichtigheid aan de dag moet leggen. Ze klagen wel aan dat er maatregelen worden goedgekeurd

---

[3] Wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen en Wet van 11 december 1998 tot oprichting van een beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen, veiligheidsattesten en veiligheidsadviezen.

[4] Voor de nucleaire sector gaat bijvoorbeeld het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC) over de aflevering van veiligheidsattesten. Wanneer een veiligheidsmachtiging vereist is, wordt het onderzoek door de NVO uitgevoerd. Omdat dit echter heel wat tijd in beslag neemt, levert het FANC de veiligheidsattesten en de toegangsmachtigingen af om de wachttijd te verkorten (www.fanc.fgov.be).

die voor hen verstrekkende gevolgen hebben, zonder dat er een voldoende grondig onderzoek plaatsvindt. Zo'n onderzoek zou volgens hen volstaan om aan te tonen dat de vermoedens over hen ongegrond zijn.

In al deze dossiers over veiligheidsmachtigingen ging het om mensen die in kerncentrales, luchthavens of in de veiligheidssector (leger, politie, veiligheidsagent, …) waren tewerkgesteld.

In twaalf gevallen werd bij het Beroepsorgaan beroep aangetekend. In acht gevallen werd dat beroep gegrond of gedeeltelijk gegrond verklaard en kregen de betrokken personen hun machtiging terug. In twee gevallen werd het beroep onontvankelijk verklaard, in het ene geval omdat het niet was ondertekend en in het andere geval wegens een fout in de beoogde beslissing. Twee beroepsprocedures werden ongegrond verklaard.

De beroepsprocedures die ontvankelijk werden verklaard en die door het beroepsorgaan werden behandeld, bleken doeltreffend. Nochtans lieten de melders Unia weten dat ze door de procedure voor het beroepsorgaan van hun stuk waren gebracht. Zelfs de melders van wie het beroep gegrond werd verklaard, houden er een heel wrang gevoel aan over. Ze vrezen in de toekomst opnieuw met een dergelijke beslissing te worden geconfronteerd.

Het technische en formele karakter van de procedure en de termijn waarbinnen het beroep moet worden ingesteld, vormen grote belemmeringen. Die termijn kan heel kort zijn – in sommige gevallen amper acht dagen. Voor wie geen advocaat kan veroorloven, zijn deze belemmeringen nog moeilijker om te overkomen. Bovendien beheersen maar weinig advocaten deze bijzonder technische materie.

Een ander probleem is dat de geviseerde personen vaak niet kunnen vatten wat hen wordt verweten. In de dossiers die Unia heeft ontvangen, is er telkens sprake van dezelfde motivering: de betrokkenen zouden "banden met radicale milieus" hebben. De melders konden bij het beroepsorgaan ook niet hun volledige dossier inkijken, waardoor het voor hen moeilijk was om zich correct te verdedigen. De personen die hun beroepsprocedure hebben verloren, verwijzen duidelijk naar dit probleem dat ze zich moesten verdedigen tegen beschuldigingen, zonder te weten wat hen precies werd verweten.

Al deze belemmeringen baren ons zorgen, met het oog op het recht op verdediging en het recht op daadwerkelijke rechtshulp. Unia verwijst naar het eerder aangehaalde arrest van de Raad van State van 11 januari 2018 dat duidelijk stelt dat de rechten van de verdediging en meer bepaald het principe van het voorafgaand horen ('audi alteram partem' of 'hoor de andere partij') gerespecteerd moet worden.

Unia biedt in deze dossiers hulp aan de melders door hen informatie over de beroepsmogelijkheden te geven en door hen zo nodig naar de juiste instanties (Privacycommissie, Vast Comité I enz.) door te verwijzen.

Unia werkt ook structureel op deze dossiers om dit nieuwe fenomeen te doorgronden en om er een gepast antwoord op aan te reiken. Bij het lezen van de besluiten die het beroepsorgaan heeft genomen, lijkt het er in bepaalde gevallen op dat de weigering van een machtiging soms gebaseerd is op vage en onnauwkeurige informatie, waarvan de bron onbekend is.

Zo zegt het beroepsorgaan in één geval bijvoorbeeld dat "(…) de inlichtingen in het onderzoeksdossier die niet aan de melder zijn meegedeeld, vaag en onnauwkeurig zijn en niet toelaten om een weigeringsbeslissing te motiveren. (…) In de huidige staat van het dossier gaat het om 'informatie' die de ene dienst aan de andere toeschrijft en omgekeerd (sic)."

In een ander dossier stelt het beroepsorgaan vast dat "*de informatie in deze beide nota's niets toevoegt aan wat al eerder bekend was, namelijk dat de melder een praktiserend moslim is die zeer actief is in de moslimgemeenschap van (…). (…) Het argument van de NVO dat de melder geprobeerd heeft om zijn profiel te verzachten, is niet aanvaardbaar. Er bestaat hier immers geen concrete aanwijzing voor, behalve de bewering dat er ook als er geen enkel bewijs naar voren gebracht kan worden, deze bewijzen wel degelijk bestaan, maar dat de dienst ze nog niet heeft gevonden … ! Een dergelijke redenering heeft*

veel weg van een cirkelredenering, waardoor het voor de melder onmogelijk wordt om het besluit te weerleggen."

Het Beroepsorgaan was in een van de gevallen van oordeel dat "*de motivering (band met een radicale omgeving) stereotiep was. In het rapport dat de eiser en zijn advocaat niet mochten inkijken, werd het mogelijk verdachte element niet gestaafd en werden geen directe en persoonlijke banden met de eiser blootgelegd. Datzelfde rapport geeft bovendien aan dat geen enkel concreet bewijsmateriaal tegen hem werd aangebracht."*

Het Beroepsorgaan bevestigde in een ander dossier dat de NVO niet gemachtigd is om adviezen aan de Europese Commissie uit te brengen. Unia kan in dit stadium niet uitsluiten dat deze personen hun baan zijn kwijtgeraakt op basis van lasterlijke aantijgingen of op basis van het voorzorgsbeginsel. In het angstklimaat na de aanslagen is het logisch dat men de bevolking koste wat kost wil beschermen. Dit moet echter met inachtneming van de grondrechten van *alle* burgers gebeuren. Dus ook als ze afkomstig zijn uit de Maghreb, een islamitisch klinkende naam hebben of moslim zijn.

Getuigenissen:

"Een paar dagen na de aanslagen in Brussel krijg ik een brief met de melding dat mijn pilootlicentie is geschorst! Als ik meer uitleg vraag, stuurt men mij een tweede brief waarin deze absurde beslissing met één zinnetje wordt gemotiveerd: "aangezien de betrokkene contact heeft met een radicale familieomgeving." Om welk familielid gaat het? Wat is de aard van het contact? Wat is het verband met mij? Tal van vragen waarop ik geen antwoord heb gekregen! Geen enkel lid van mijn dichte of verre familie is geradicaliseerd in de zin van doorgedreven extremisme of fundamentalisme (tenzij rustig bidden en gelovig zijn, gelijkgesteld wordt met radicalisme!). Mijn familie is open en niemand had ooit gedacht dat ik ooit van dergelijke dingen zou worden verdacht. Het is haast belachelijk irreëel! Ik ben er nog altijd van in shock dat een dergelijke overhaaste en onwaarschijnlijke beslissing in een rechtstaat is genomen. Ik begrijp niet waarom ze zelfs de tijd niet nemen om een onderzoek in te stellen naar mij, naar mijn contacten en naar mijn familie om zich ervan te vergewissen dat ik helemaal niet degene ben die ze denken dat ik ben."

"Het was een psychologisch drama voor mijn hele familie. Mijn arts heeft me werkonbekwaam verklaard. Ik maak me zorgen over de redenen die in het besluit werden aangehaald. Ik heb op het werk altijd het beste van mezelf gegeven. Ik was altijd voorbeeldig, ruimdenkend en zorgeloos. Nu maak ik iets uiterst verontrustends mee waardoor heel mijn familie van slag is. Ik ben het slachtoffer van onrecht dat de gevolgen ondergaat van daden die ik nooit heb goedgekeurd en die ik altijd heb veroordeeld. Deze verschrikkelijke gebeurtenis laat me niet los en slorpt alle energie van de familie op."

"Deze situatie is echt vernederend. Ik heb me altijd volledig voor mijn werk ingezet. Ik ben er helemaal kapot van dat ik de dag na de aanslagen van Brussel aan de kant werd geschoven. Dat ik in verband wordt gebracht met deze tragische gebeurtenissen en met deze gevaarlijke gekken, maakt me triest en kwetst me uitermate."

c) Afsluiten van een bankrekening

'Afsluiten van een bankrekening' heeft betrekking op dossiers waarin melders vertellen dat hun bankrekening plots onverwachts door hun bank werd afgesloten, zonder enige uitleg of motivering. Een bank mag een rekening zonder opgave van een reden afsluiten, mits ze de klant hiervan twee maanden op voorhand met een aangetekend schrijven op de hoogte brengt.

De bank kan verschillende redenen hebben voor het afsluiten, die helemaal losstaan van de context na de aanslagen. Het kan gaan om een geschil met de bank, een beslissing van de beslagrechter, een bankrekening die voortdurend in het rood staat enz.

Een andere reden voor de afsluiting kan de toepassing zijn van de bestaande regels om witwasoperaties en terrorismefinanciering te bestrijden. Dit is een legitieme doelstelling, maar bij de toepassing ervan kan er sprake zijn van discriminatie.

Sommige banken doen immers aan *de-risking*, dat als volgt wordt gedefinieerd: *"Een praktijk waarbij bepaalde financiële instellingen hun zakelijke relaties met bepaalde categorieën van klanten stopzetten of beperken om het risico te vermijden – in plaats van het te beheersen – dat deze klanten hun diensten gebruiken om kapitaal wit te wassen of voor terrorismefinanciering."*[5] Wanneer deze praktijk op criteria is gebaseerd die door de Antidiscriminatiewet zijn beschermd, kan de praktijk als discriminerend worden beschouwd.

Unia heeft in het verleden hierover al meldingen ontvangen. Het ging om alleenstaande gevallen (maximaal een of twee per jaar). In 2016 werden echter zeven dossiers rond het afsluiten van bankrekeningen geopend. In 2017 lijkt opnieuw een dalende trend te zijn ingezet: er werd slechts één dossier geopend.

Het grootste probleem bij dergelijke dossiers is dat de bank geen reden opgeeft, waardoor het moeilijk is om het bestaan van discriminatie uit te sluiten. Unia heeft de betrokken banken om meer uitleg gevraagd. In hun antwoorden verwijzen de banken naar hun contractuele vrijheid.

Unia heeft daarop contact opgenomen met de ombudsman van de banken (Ombudsfin). Die liet echter weten dat ook hij de reden voor het afsluiten niet kon achterhalen en dat hij enkel naging of de procedure werd gevolgd. Ook het verzoek om onrechtstreekse toegang dat je bij de Privacycommissie kan indienen, leverde geen positieve resultaten op.

Een voorbeeld van een dergelijk dossier: een ondernemer wil een bankwaarborg voor een commercieel project dat betrekking heeft op Saudi-Arabië. Niet alleen is er geen enkele bank die hem die waarborg wil geven, zijn eigen bank beslist ook nog om zijn klantenrekening zonder motivering af te sluiten.

Getuigenis:

"Ik was met stomheid geslagen toen ik dit ongerechtvaardigde bericht kreeg; ik deed immers niets verkeerds. Mijn rekeningen vertoonden altijd een batig saldo en ik heb nooit iets frauduleus of onwettigs gedaan. Ik heb zelfs een spaarrekening met een batig saldo. De enige linken die ik met deze opzegging kan leggen, zijn mijn Marokkaanse naam of mijn buitenlandse reizen. Ik vermoed dat deze beslissing discriminerend is. Van de ene dag op de andere de deur gewezen worden door een bank zonder daarvoor de reden te kennen en terwijl ik zelf geen gerechtvaardigde reden kan bedenken, is een uiterst nadelige situatie die ervoor zorgt dat ik me in deze sfeer van generaliseringen onrechtmatig gediscrimineerd voel."

d) Registratie wegens vermoeden van radicalisme

Naast de gevallen waarbij een veiligheidsmachtiging werd ingetrokken (die meestal het gevolg zijn van de registratie in een of andere databank) heeft Unia 10 dossiers ontvangen over registraties wegens vermoeden van radicalisme (één dossier in 2015, vier in 2016 en 5 in 2017).

---

[5] *Bron: www.febelfin.be, website geraadpleegd op 9/02/2017*

Meestal verneemt de beschuldigde tijdens een politiecontrole dat hij of zij geregistreerd is. De controle verloopt in dat geval immers anders: er wordt versterking opgeroepen, de persoon ondergaat een fouillering op het lichaam en wordt soms administratief aangehouden.

In één geval beweert de melder dat de registratie toe te schrijven is aan zijn ex-vrouw die een hoofddoek begon te dragen. Een ander geval van registratie zou het gevolg zijn van het feit dat jongeren uit de buurt en uit de school van de melder naar Syrië gingen om er te strijden.

De drie overige dossiers gaan over personen die vrezen dat ze geregistreerd werden. Ze weten het echter niet zeker en hebben ook geen aanwijzingen over waarom ze zouden geregistreerd zijn.

In een verkeersdossier vertelt een melder van Maghrebijnse afkomst dat de politie hem had bedreigd. De agenten zouden hebben gezegd dat ze hem het leven onmogelijk konden maken. Ze hoefden hem alleen maar als 'geradicaliseerde' te registreren.

Een dergelijke registratie heeft bepaalde gevolgen voor deze personen: zo mogen ze niet naar bepaalde landen zoals Turkije reizen en worden ze blootgesteld aan talrijke en verregaande controles.

Unia laat de melders weten dat ze een verzoek om onrechtstreekse toegang bij de Privacycommissie kunnen indienen. Die kan "het wettelijke en concrete belang van jouw verzoek nagaan en verifiëren of de registratie gebeurde op basis van de juiste criteria, en of de finaliteits- en proportionaliteitsbeginselen werden nageleefd"[6] om te "beoordelen of de informatie in de gegevensbank behouden moet blijven of moet worden verbeterd, dat er onjuiste gegevens moeten worden geschrapt of dat de gegevens onterecht worden bijgehouden."[7] Nadat ze deze verificaties heeft verricht, brengt de Privacycommissie de melder hiervan op de hoogte, zonder echter informatie te verstrekken over de inhoud of de aard van de verrichte verificaties.

e) Huiszoekingen

In 2016 openden we twee dossiers over huiszoekingen in het kader van terrorismebestrijding. In 2015 één en in 2017 nog eens één dossier. Tot nu toe werd geen van de vier melders gerechtelijk vervolgd, volgens de informatie waarover Unia beschikt.

In drie gevallen (onder andere een nachtelijke huiszoeking om vier uur 's ochtends) waren er kinderen aanwezig. Er blijken geen maatregelen te zijn genomen om deze minderjarigen tijdens de huiszoeking te beschermen. De melders benadrukken de psychologische problemen (bedwateren, slapeloosheid, stress enz.) die dit voor het gezin en vooral voor de kinderen met zich meebrengt. Ze betreuren het dat er hiervoor geen hulp beschikbaar is.

Twee melders vertelden dat hun voordeur werd beschadigd en dat ze niet over de financiële middelen beschikken om die te vervangen. Eén melder heeft klachten over de slechte behandeling door de agenten.

Een persoon meldt dat persoonlijke voorwerpen (gsm, pc, usb-sleutel enz.) in beslag werden genomen zonder dat er een inventaris van werd gemaakt. Deze persoon had achteraf heel wat moeite om die voorwerpen terug te krijgen, ook al was hij onschuldig.

Alle vier wijzen ze op de ingrijpende gevolgen van deze huiszoeking op hun relatie en hun familieleven: wantrouwen van de buren en van familie, uitsluiting enz.

---

[6] *Privacycommissie, https://www.privacycommission.be, geraadpleegd op 23/03/2017.*

[7] *Privacycommissie, op. cit.*

Unia volgt deze dossiers op, in een poging om te achterhalen of vooroordelen en/of lasterlijke aantijgingen de aanleiding voor deze huiszoekingen kunnen vormen. Die fenomenen werden immers in andere Europese landen (zoals Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk) vastgesteld na het nemen van antiterroristische maatregelen in de context na de aanslagen.

Getuigenis:

"Ik ben een jaar lang ziek geweest na de ochtendlijke huiszoeking bij mij thuis. Ik had nachtmerries, ik sliep slecht. Ik ben nog geschokt dat er een wapen op mij werd gericht, ik dacht dat mijn laatste uur geslagen had. Gelukkig gedroegen de agenten zich tijdens de detentie correct tegenover mij. Ik of mijn advocaat hebben echter nooit inzage in mijn dossier gekregen. Ik ben niet schadeloos gesteld en kreeg ook nooit excuses. Mensen uit mijn omgeving laten me links liggen: ze vinden het verdacht dat er bij mij een huiszoeking heeft plaatsgevonden. Dit deed me veel pijn. Ik begrijp dat ze moeten controleren wanneer iemand wordt verdacht, maar zodra ze merken dat je onschuldig bent, had ik graag excuses en psychologische bijstand gehad. Ik had ook graag de bevestiging gekregen dat ik van alle verdenking was gezuiverd. Dat zou me geholpen hebben om er sneller weer bovenop te komen."

f) Overige dossiers

Unia heeft ook een aantal dossiers over uiteenlopende thema's ontvangen.

Twee dossiers gaan over een arrestatie en een voorlopige hechtenis. In beide gevallen ontkennen de melders elke link met terrorisme en zeggen ze dat er sprake is van een gerechtelijke dwaling.

Een ander dossier houdt verband met een negatief advies naar aanleiding van een aanvraag tot naturalisatie. Als motivering voor het advies werden banden met de Moslimbroeders vermeld. De betrokkene ontkent echter elke band met deze beweging.

Zes dossiers (2 in 2017) hebben te maken met etnische profilering. Na een incident op de luchthaven, waarbij ze nochtans niet waren betrokken, werden een man en zijn gezin stevig aangepakt door de politie. Een ander koppel moslims werd bijzonder uitvoerig gecontroleerd op het openbaar vervoer. De controleur zei dat hij instructies had gekregen over moslims met lange gewaden. Na deze controle zou de politie in hun buurt inlichtingen hebben ingewonnen, waardoor een klimaat van wantrouwen met de buurt werd gecreëerd.

Er werden nog andere alleenstaande feiten gerapporteerd zoals het beledigen en pesten van een gevangene door bewakers: *"Je bent een IS-sympathisant, je was wellicht blij na de aanslagen en hebt gedanst, jullie zijn allemaal bruine apen."*

Conclusie

De dossiers die Unia de afgelopen drie jaar heeft ontvangen, wijzen vandaag op een dubbele uitdaging in de terrorismebestrijding. Het spreekt voor zich dat op grond van het recht op leven en veiligheid de terroristische dreiging bestreden moet worden. Tegelijk moet elke burger aanspraak kunnen maken op dezelfde rechten (vermoeden van onschuld, recht op een eerlijk proces, vrijheid van meningsuiting, enz.), zonder dat er daarbij een onderscheid op basis van afkomst of geloof wordt gemaakt (recht om niet gediscrimineerd te worden).

Hoewel het absolute aantal dossiers dat Unia heeft ontvangen en behandeld niet enorm groot is, gaat het hier zonder twijfel om een nieuw fenomeen. Unia ziet er een signaal in dat onze samenleving niet mag negeren. Elke onrechtvaardigheid is er één te veel. De stijgende trend qua aantal dossiers, die we in 2016 zagen, zet zich door in 2017. De getuigenissen in dit rapport wijzen op de traumatische gevolgen van de maatregelen voor de burgers die er slachtoffer van worden. En dat zonder dat ze afdoende redenen voor de maatregelen krijgen of zonder dat ze er de juiste motiveringen voor kennen. Dit schaadt het vertrouwen dat iedereen in de overheid moet kunnen hebben en kan ertoe leiden dat mensen terugplooien op zichzelf en op hun gemeenschap.

Unia stelt in dit verband ook vast dat heel wat eisers melden dat ze door buren, collega's enz. bij overheidsdiensten zijn aangegeven, wat illustratief is voor het klimaat van wantrouwen dat ten aanzien van een deel van de bevolking heerst. Dit is geenszins bevorderlijk voor een inclusieve samenleving waarin iedereen een plaats heeft.

Om die inclusieve samenleving te behalen, heeft België nood aan duidelijke wetten die aan het wettelijkheidsbeginsel[8] voldoen. Dit om te vermijden dat burgers hun grondrechten worden ontzegd omwille van ondoorgrondelijke bepalingen of omslachtige procedures.

De beroepsprocedure tegen beslissingen van de Nationale Veiligheidsoverheid in verband met veiligheidsmachtigingen en -attesten moet wat dit betreft, worden herzien. De termijnen om beroep aan te tekenen, zijn erg kort en de procedure is erg formeel, wat de toegang ertoe bemoeilijkt. Volgens de wet mag het beroep bovendien enkel door de eiser of een advocaat worden ingesteld. Het is aangewezen om na te denken over de mogelijkheid om de lijst uit te breiden met personen die de eiser kunnen vertegenwoordigen en er bijvoorbeeld vakbondsafgevaardigden aan toe te voegen. De balans tussen de rechten van de verdediging van de eiser en de noodzaak om de vertrouwelijkheid van bepaalde geclassificeerde gegevens te vrijwaren, moet ook worden geëvalueerd.

Om passend en nuttig te zijn, moeten wetten gebaseerd zijn op een volledige en grondige evaluatie van vroegere antiterrorismewetten. De Belgische overheid moet ook statistieken over de toepassing van de wetten verzamelen en publiceren om te voorkomen dat de wetten fout worden toegepast of hun doel voorbijschieten.

Zoals we bij het lezen van dit rapport hebben kunnen vaststellen, kan het ook gebeuren dat maatregelen bij vergissing tegen individuen worden genomen door bijvoorbeeld fouten in gegevensbanken. Wanneer dergelijke fouten het leven van de slachtoffers en van hun familie ingrijpend verstoren, moeten ze informatie, erkenning en een schadeloosstelling krijgen.

---

[8] EHRM: "(…) een misdrijf moet duidelijk worden omschreven in de wet. (…) Aan die vereiste is voldaan wanneer de rechtsonderhorige, op basis van de bewoordingen van de relevante bepaling en, indien nodig, met behulp van de interpretatie daarvan door de rechtscolleges, kan weten welke handelingen en welke verzuimen zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid meebrengen."

Getuigenis:

"Mijn zoon is compleet wanhopig. Met welk recht vernietigt men het leven van een jongen die nooit problemen veroorzaakte en altijd correct was? Men zal zeggen dat ik reageer zoals alle goedgelovige moeders. Men vergist zich. Bij het minste vermoeden zou ik hem zelf aangeven, omdat ik van mijn zoon houd en er zaken zijn die zelfs ik, als moeder, niet kan vergeven. Maar hem de grond in boren op basis van vermoedens, van 'misschien …', is onrechtvaardig en onwettig."[9]

Unia heeft er bewust voor gekozen om uitsluitend te werken op basis van eigen dossiers die binnen ons mandaat kaderen. We zijn ons ervan bewust dat we zo slechts een deel van de problematiek benaderen van de gevolgen met betrekking tot de grondrechten en de maatregelen om terrorisme en/of radicalisering te bestrijden. Een uitgebreider systematisch onderzoek zou de trends die dit rapport schetst, kunnen bevestigen, ontkrachten, verfijnen en preciseren.

[9] Eén van de melders vertelt dat hem anderhalf jaar na de feiten en na tal van tijdrovende stappen werd meegedeeld dat zijn voordeur zou worden vergoed, mits voorlegging van een prijsofferte.